

การศึกษางานแปลปรัชญานิพนธ์จีน สมัยต้นรัตนโกสินทร์ : กรณีศึกษาการแปลสุภาษิตขงจื๊อ โดยพระอมรโมลี (จี)

ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม

สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10900

อีเมล : siriwan.l@ku.th

รับบทความ: 22 สิงหาคม 2563 แก้ไขบทความ: 21 พฤศจิกายน 2563 ตอรับบทความ: 15 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ: บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแปลปรัชญานิพนธ์จีนเป็นภาษาไทยในยุคต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งถือเป็นการแปลปรัชญานิพนธ์จีนยุคแรกของไทย โดยงานปรัชญานิพนธ์จีนลำดับต้น ๆ ที่พบคือคัมภีร์หลุนอวี่¹ (论语) หรือชื่อภาษาไทยที่ใช้คือ สุภาษิตขงจื๊อ อำนวยการแปลโดยพระอมรโมลี (จี) เมื่อปีพ.ศ. 2369 เนื่องจากในสมัยนั้นไม่มีผู้รู้ภาษาจีนและไทยดีในบุคคลเดียวกัน การแปลจึงมีทั้งวิธีการถอดความ วิธีรวบรัดตัดย่อ รวมถึงวิธีการขยายความ เพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจในสาระนั้นได้ง่ายขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า การแปลปรัชญานิพนธ์จีนคัมภีร์หลุนอวี่ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีลักษณะต่อไปนี้ มีการตัดข้อความ ขยายความ ดัดแปลงข้อความ เพิ่มเติมตัวอย่างในข้อความต้นฉบับ รวมถึงนำข้อความจากปรัชญานิพนธ์จีนเล่มอื่นสอดแทรกเข้ามาในบทแปล ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้บทแปลภาษาไทยมีเนื้อหาที่ไม่ตรงกับต้นฉบับภาษาจีนอยู่มาก สำหรับการถอดเสียงภาษาจีนเป็นภาษาไทย พบว่าคำทับศัพท์ภาษาจีนในบทแปล เช่น ชื่อบุคคล ใช้ตามเสียงภาษาจีนฮกเกี้ยน (闽南话) สำเนียงจากโจว² อนึ่ง ผู้วิจัยคาดว่าวัตถุประสงค์หลักในการแปลปรัชญานิพนธ์เรื่องนี้ คือ ผู้แปลหมายจะเผยแพร่หลักปรัชญาและคุณธรรมในการดำเนินชีวิตของคนจีนสู่สังคมไทย

คำสำคัญ: ปรัชญานิพนธ์จีน; หลุนอวี่; สุภาษิตขงจื๊อ; การแปลวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

¹ บทความวิจัยฉบับนี้อ้างอิงการถอดเสียงภาษาจีนกลางเป็นภาษาไทย โดยใช้เกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธีไทยของคณะกรรมการการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารภาษาจีน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

² ถาวร สิกขโกศล.2556.สุภาษิตขงจื๊อและนางเง็กเคียงสอนบุตร.วารสารจีนศึกษา.6(1),หน้า 1.

The Study of Translation of Chinese Philosophical Composition : Analects of Confucius in early Rattanakosin Period by Amon Moli (Ji) Priest

Siriwan Likhidcharoentham

Chinese Section, Department of Eastern Language, Faculty of Humanities,
Kasetsart University, Bangkok, Thailand 10900

Email: siriwan.l@ku.th

Received: 22th August 2020 Revised: 21th November 2020 Accepted: 15th December 2020

Abstract: This paper aims to explore the Thai translated version of the Chinese Philosophical Composition during the early Rattanakosin period, which is considered the most initial translation of Chinese philosophical composition in Thailand. One of the initial translation works of Chinese philosophy is the Analects by Confucius; its title in Thai is 'Suphasit Kongju,' this version was translated by Amon Moli (Ji) Priest in 1826. Since no one knew well of both Chinese and Thai during that time, several translation strategies were needed to help Thai readers understand the content better. The strategies included a direct sentence-to-sentence translation, abridgment, and explication.

The results show that the Analects' translation strategies in the early Rattanakosin period are deletion, explication, text modification, and example-addition. Besides these strategies, the translator also added some text from other Chinese philosophical literature into the translation. Consequently, it

leads to a large discrepancy between the Thai and Chinese versions. In addition, transliterated Chinese words into Thai, such as personal names, were referred to Zhangzhou accent of the Hokkien dialect. The author proposes that the translator of the Analects intended to promote the Chinese philosophy and moral principles to Thai society.

Keywords: Chinese Philosophical Composition; Analects of Confucius; Translation of Chinese Composition to Thai in early Rattanakosin Period

曼谷王朝初期在泰国传播的中国哲学经典译文研究——以阿蒙·莫黎高僧翻译的《论语》为例

林饶美

农业大学人文学院东方语言学系中文专业，曼谷，10900，泰国

电子邮箱：siriwan.l@ku.th

收稿日期：2020-08-22

修回日期：2020-11-21

接受日期：2020-12-15

摘要：本文的写作目的是为了研究在曼谷王朝初期就在泰国传播的中国哲学经典《论语》。这是泰国有史料记载的最早的中国著名哲学经典，也是中国哲学思想在泰国的初步传播。第一本关于《论语》的泰文书籍是《孔子之言——〈论语〉》，此书由阿蒙·莫黎高僧（Amon Moli Priest）跟懂泰语的福建人于公元 1826 年共同翻译而成。那时候没有一个既懂中文又会泰语的人，为了能让泰国读者更好地明白中国哲学的内涵，采用的翻译方法主要是直译、简略翻译以及释义法。

研究发现，泰国曼谷王朝初期翻译成泰文的中国哲学经典——《论语》选择使用了简略翻译、释义法翻译、文本修改以及添加示例的方法。另外发现泰文版的《论语》增加了不少其他中国哲学经典的内容，故泰文版跟中文原版在内容上有许多不同之处。此外，一些专有名词的虽然是音译，却也不尽相同，比如人名，泰文版是根据中国福建省漳州市的闽南话翻译而来的，与现在的普通话发音有不少差别。根据当时的社会情况，笔者认为翻译者翻译此书的主要目的是为了促进中国哲学和道德思想在泰国的传播。

关键词：中国哲学经典；《论语》；在泰国曼谷王朝初期翻译成泰文的中国哲学经典

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแปลวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทย ปรากฏครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระองค์โปรดให้สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ กรมพระราชวังหลังเป็นผู้อำนวยการแปลเรื่องไซ่ฮั่น และโปรดให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้อำนวยการแปลเรื่องสามก๊ก ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดให้กรมหมื่นนเรศโยธี และคณะรับผิดชอบแปลเรื่องเสียด๊ก รวมถึงเรื่องตั้งฮั่นและห้องสินที่สันนิษฐานว่าแปลในสมัยรัชกาล 2 ด้วยเช่นกัน ทำให้งานวรรณกรรมจีนเริ่มก่อร่างสร้างฐานและเป็นที่รู้จักในสังคมไทย

อนึ่ง งานวรรณกรรมจีนที่นำมาแปลเป็นภาษาไทยช่วงแรกมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพงศาวดาร ซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวกับสงคราม อันสอดคล้องกันสภาพสังคมไทย ณ ขณะนั้น เนื่องจากในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชและพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเป็นช่วงเวลาที่ไทยเพิ่งกอบกู้เอกราชหลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาไปไม่นาน มีสงครามทั้งศึกน้อยใหญ่กับประเทศเพื่อนบ้านในช่วงเวลานั้นหลายครั้ง

ครั้นเมื่อเข้าสู่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว บ้านเมืองเริ่มมั่นคง ส่งผลให้การแปลวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นเช่นกัน เนื่องจากการสนับสนุนการแปลวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทยนั้น มิได้เกิดจากพระมหากษัตริย์เป็นองค์อุปถัมภ์เช่นเคย ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานไว้ถึงสาเหตุดังกล่าวว่า น่าจะเป็นเพราะพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่ารัชกาลก่อนทรงสร้างหนังสือเพื่อประโยชน์ทางคติโลกย์มากแล้ว แต่หนังสือทางคติธรรมยังพร่องอยู่ พระองค์จึงทรงมุ่งให้ความสำคัญกับการแปลพระไตรปิฎกมากกว่า

อนึ่ง สมัยรัชกาลที่ 3 การที่บ้านเมืองเริ่มมีเสถียรภาพมากขึ้น การติดต่อค้าขายกับต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศจีน ตลอดจนการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยพระบรมโพธิสมภารของคนจีนมีมากขึ้น เรื่องราวของคนจีนเริ่มเป็นที่เข้าใจและที่สนใจของคนไทยในวงกว้าง บรรดาข้าราชการบริพารจึงเป็นผู้สนับสนุนการแปลวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทย ซึ่ง

ผู้สนับสนุนการแปลเรื่องจีนคนสำคัญในช่วงรัชกาลที่ 3 และ 4 คือ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง)

นอกจากงานการแปลวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทย ยังปรากฏการนำปรัชญาจีนมาแปลเป็นภาษาไทยเช่นกัน ซึ่งปรัชญาจีนเรื่องแรก ๆ ที่นำมาแปลเป็นภาษาไทยคือ คัมภีร์หลุนอี่ว หรือในชื่อสุภาสิตขงจื๊อ อำนาจการแปลโดยพระอมรโมลี (จี) แห่งวัดราชบูรณะ เมื่อปีพ.ศ. 2369

พระอมรโมลี (จี) เป็นปราชญ์ไทยยุคต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งหมอบรัดเลย์เขียนยกย่องว่า “เป็นคนสยามผู้ฉลาดปราดเปรื่องที่สุด” ท่านเป็นชาวอยุธยา ในรัชกาลที่ 2 บวชอยู่วัดราชบูรณะ (วัดเลียบ) กรุงเทพมหานคร เข้าแปลพระปริยัติธรรมได้เป็นเปรียญเอก และเป็นพระธรรมกถึกเทศนาดีมีชื่อเสียงโด่งดัง มีคนนิยมมากกว่า “เป็นพระ ธรรมกถึกเทศนาดี สืออย่างสาธิตาป้อนเหยื่อ” คู่กับพระมหาธิก เปริญเอกวัดพระเชตุพน พ.ศ. 2365พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระราชทานสมณศักดิ์ให้พระมหาจีเป็นพระอมรโมลี พระมหาธิกเป็นพระศรีวิสุทธิวงศ์ โดยทรงคิดราชทินนามทั้งสองนี้ขึ้นใหม่สำหรับพระเถระนักปราชญ์ทั้งสององค์นี้ พระอมรโมลีจีได้เลื่อนสมณศักดิ์มาโดยลำดับ สุดท้ายได้เป็นสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส (ถาวร สิกขโกศล, 2556, น. 2)

การที่พระอมรโมลี (จี) แปลคัมภีร์หลุนอี่วเป็นภาษาไทย ถือเป็นการเผยแพร่ปรัชญาจีนเข้าสู่สังคมไทย ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการนำปรัชญาจีนมาแปลเป็นภาษาไทยสอดคล้องกับพระราชปรารภในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงปรารถนาให้จำนวนงานแปลวรรณกรรมทางธรรมเป็นภาษาไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม ลักษณะการแปลวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทยในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังคงรูปแบบเดียวกัน ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ตรัสในตำนานสามก๊ก ความว่า

“ลักษณะการแปลหนังสือภาษาจีนเป็นภาษาไทยแต่โบราณ (หรือแม้จนชั้นหลังมา) อยู่ข้างลำบาก ด้วยผู้รู้หนังสือจีนไม่มีใครชำนาญภาษาไทย ผู้ชำนาญภาษาไทยก็ไม่มีใครรู้หนังสือจีน การแปลจึงต้องมีพนักงานแปลสองฝ่ายช่วยกันทำ ฝ่ายผู้ชำนาญหนังสือจีนแปลความออกให้เสมียนจดลง แล้วผู้ชำนาญการภาษาไทยเอาความนั้นเรียบเรียงแต่งเป็นภาษาไทยให้ถ้อยคำแลสำนวนความเรียบร้อยอีกชั้นหนึ่ง [...] แต่สำนวนแปลคงจะไม่สู้ตรงกับสำนวนที่แต่งไว้ในภาษาจีนแต่เดิม เพราะผู้แปลมิได้รู้สันตติทั้งภาษาจีนแลภาษาไทยรวมอยู่ในคนเดียวกันเหมือนเช่นแปลหนังสือฝรั่งกันทุกวันนี้” (ดำรงราชานุภาพ, 2554, น. 29-30)

ข้อความดังกล่าวเป็นหลักฐานยืนยันถึงลักษณะการแปลวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทยที่มีเอกลักษณ์พิเศษ เนื่องจากสมัยนั้นปราศจากผู้ที่มีความสามารถทางภาษาจีนและภาษาไทยในคน ๆ เดียวกัน การแปลจึงเกิดความความร่วมมือของหลายฝ่าย อาทิ ผู้อุปถัมภ์การแปล ผู้แปล ผู้เรียบเรียง และผู้ขีดกลาสำนวนภาษาอีกทีหนึ่ง (เลกิง พันธุ์เกิงอมร, 2528, น. 24)

การวิจัยการแปลปรัชญาานิพนธ์จีนเรื่องสุภาชิตขงจื๊ที่อำนวยการแปลโดยพระอมรโมลี (จี) ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาจีนโดยตรง อนึ่ง การตั้งชื่อเรื่องของผลงานแปลว่า “สุภาชิตขงจื๊” เนื่องจากเป็นบันทึกคำสอนของขงจื๊อที่มีต่อบรรดาสาธุศิษย์ทั้งหลาย การตั้งชื่อดังกล่าวจะทำให้ผู้อ่านชาวไทยทราบถึงที่มาที่ไปของผลงานนั้น และสามารถเชื่อมโยงถึงแนวคิดของปรัชญาจีนได้

สำหรับด้านเนื้อหา พิจารณาจากลักษณะวิธีการแปลที่ผู้แปลใช้ โดยสังเกตความคลาดเคลื่อนในการแปลทั้งที่เกิดขึ้นโดยแบบจงใจและไม่จงใจ ซึ่งนอกจากจะทำให้เข้าใจวิธีการแปลปรัชญาานิพนธ์จีนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นในการนำปรัชญาานิพนธ์จีนมาแปลเป็นภาษาไทย เป็นแหล่งข้อมูลให้ผู้สนใจศึกษาปรัชญาจีนสามารถนำไปศึกษาค้นคว้าและเปรียบเทียบกับงานแปลปรัชญาานิพนธ์จีนเป็นภาษาไทยในยุคสมัยต่อมากระทั่งถึงยุคปัจจุบัน จะทำให้เห็นภาพรวมและการเปลี่ยนแปลงในด้านการแปลปรัชญาานิพนธ์จีนเป็นภาษาไทยอย่างสมบูรณ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะวิธีการแปลที่ใช้ในปรัชญานิพนธ์จีนเรื่องสุภาชิตขงจื๊ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่วนที่แปลแตกต่างจากต้นฉบับภาษาจีน ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากความตั้งใจของผู้แปล
2. นำเสนอข้อมูลให้แก่ผู้ที่สนใจศึกษางานแปลปรัชญานิพนธ์จีนเป็นภาษาไทยในช่วงสมัย รัตนโกสินทร์ตอนต้น เพื่อสามารถนำมาใช้ศึกษาเปรียบเทียบกับ การแปล ปรัชญานิพนธ์จีน เป็นภาษาไทยในสมัยปัจจุบัน

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาลักษณะวิธีการแปล ความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากการแปล อาทิ ความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจของผู้แปล การนำแนวคิดหรือคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนาเข้ามาสอดแทรกในบทแปลภาษาไทย รวมถึงความคาดเคลื่อนที่ว่าด้วยข้อจำกัดและความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม

ต้นฉบับที่นำมาใช้ศึกษา คือ สุภาชิตขงจื๊ อำนวยการแปลโดยพระอมรโมลี (จี) แห่งวัดราชบูรณะ เมื่อปีพ.ศ. 2369 ที่กรมศิลปากรนำมาตีพิมพ์เผยแพร่เมื่อปีพ.ศ. 2507 เปรียบเทียบกับ หลุนอวี่ 《论语》 ฉบับภาษาจีน ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกฉบับพิมพ์ของสำนักพิมพ์ จงหัวซู่จีวี่ (中华书局) ซึ่งเป็นสำนักพิมพ์มาตรฐานของจีน ทั้งนี้ การตีความประกอบในหนังสือเล่มดังกล่าวเป็นของฟู เพ่ยหรง (傅佩荣教授) ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา ณ มหาวิทยาลัยแห่งชาติไต้หวัน (National Taiwan University)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจภาพรวมและจุดเริ่มต้นของการแปลปรัชญานิพนธ์จีนเป็นภาษาไทย ตลอดจนลักษณะวิธีการแปลที่ใช้
2. ทำให้เกิดข้อมูลพื้นฐานอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาด้านการแปล โดยเฉพาะ การศึกษาเปรียบเทียบการแปลปรัชญานิพนธ์จีนเป็นภาษาไทยในอดีตกับในปัจจุบัน

3. ตระหนักถึงคุณค่าและความเหมือนระหว่างแนวคิดในหลักปรัชญาจีน โดยมีวัฒนธรรมความคิด ตลอดจนพุทธศาสนาในไทยเป็นสิ่งร้อยเรียง แม้ในความเป็นจริงจะมีความแตกต่างกันบ้าง แต่สามารถสัมผัสได้ถึงความพยายามของผู้แปลที่ต้องการเชื่อมโยงความดีงามที่แฝงหลักปรัชญาจีน เพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยในสมัยนั้นรับรู้และเข้าใจหลักปรัชญาจีนเบื้องต้นได้

ระเบียบและวิธีวิจัย

เนื่องจากเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการแปลงานวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จึงมีลักษณะระเบียบและวิธีการวิจัยเช่นเดียวกับงานวิจัยการศึกษาการแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไช่ฮั่นในสมัยรัชกาลที่ 1 ของกนกพร นุ่มทอง เนื่องจากเป็นการศึกษาการแปลวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทยในยุคสมัยเดียวกัน กล่าวคือ

1. สำนักรงานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. รวบรวมข้อมูลจากปรัชญานิพนธ์ต้นฉบับและฉบับแปลเป็นภาษาไทย
3. ศึกษาเปรียบเทียบปรัชญานิพนธ์ต้นฉบับกับฉบับแปล โดยทำการวิเคราะห์หมวดหมู่ลักษณะการแปล
4. วิเคราะห์สาเหตุแห่งความคลาดเคลื่อนที่ปรากฏว่ามาจากข้อจำกัดทางภาษา หรือจากความตั้งใจของผู้แปล หากความคลาดเคลื่อนนั้นเกิดจากความตั้งใจ ผู้วิจัยจะพยายามหาหลักฐานเชื่อมโยงสาเหตุกับความตั้งใจของผู้แปล
5. สรุปและรายงานผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาเอกสารทำให้ทราบว่า การแปลสุภาษิตขงจื๊อของพระอมรโมลี (จี) มีลักษณะดังนี้

1. การแปลมีการดัดแปลงภาษาจากต้นฉบับภาษาจีน

1.1 ลักษณะการแปลดัดแปลงจากการจดบันทึกคำพูดแต่ละประโยค เป็นลักษณะความเรียง

คัมภีร์หลุนอวี่เป็นบันทึกบทสนทนาที่ซึ่งจื้อมีต่อลูกศิษย์และบุคคลทั้งหลายที่มีคำถามด้านปรัชญาความคิด ซึ่งบันทึกดังกล่าวเขียนแยกประโยคชัดเจน ทว่าสมาชิกของรัฐของพระอมรโมลี (จี่) มีลักษณะการเขียนแบบความเรียง ไม่ได้แบ่งเป็นประโยคตามต้นฉบับภาษาจีน โดยมากจะใช้วิธีการขึ้นบรรทัดใหม่ย่อหน้า เพื่อแบ่งแยกข้อความ หรือใช้วิธีการเขียนที่มีลักษณะคล้ายความเรียง แต่จะแบ่งแยกประโยคด้วยคำว่า “อนึ่ง” ฉะนั้นเมื่อใดก็ตามที่ปรากฏคำว่า “อนึ่ง” เป็นจุดสังเกตว่าข้อความของประโยคด้านหน้าสิ้นสุดแล้ว เช่น (บรรพที่ 1 บทที่ 16) ขงจื๊อจึงว่า ถึงมาตรว่าคนทั้งปวงจะไม่รู้ว่าเราดี เราก็ไม่เป็นทุกข์ เป็นทุกข์อยู่แต่ว่าเรา ไม่รู้จักน้ำใจคน (บรรพที่ 2 บทที่ 1) **อนึ่ง** จะทำการทั้งปวงให้ดูเยี่ยงดาวปักเตา คือดาวจระเข้อันประจำอยู่ที่เดียว และเป็นประธานแก่ดาวทั้งปวง ให้มันคงยั่งยืนเหมือนฉันทันนั้น (บรรพที่ 2 บทที่ 3) **อนึ่ง** ผู้เป็นใหญ่นั้น จะทำการสิ่งใดก็ให้เป็นเยี่ยงอย่างได้ คนทั้งปวงเขาคอยจะทำตามอยู่ อย่าทำให้ผิดให้พลาด ถ้าผู้ใดทำผิดก็ให้ทำโทษตามผิด ถ้ามีปัญหารู้ว่าตนทำผิดแล้ว ก็ยอมจะอายยิ่งกว่าเอาไปทำโทษอีก ถ้าหาปัญญามีได้ ถึงเอาไปทำโทษก็ยังไม่อาย จะสั่งสอนคนทั้งปวงให้มีความอาย ให้รู้จักขนบธรรมเนียม

อย่างไรก็ตาม ผู้แปลไม่ได้ใช้คำว่า “อนึ่ง” ในการแยกประโยคทุกครั้ง ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้คำว่า “อนึ่ง” ของผู้แปล เกิดจากการที่ผู้แปลเห็นว่าเนื้อความไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างประโยคหน้ากับประโยคหลัง ซึ่งมาจากความเห็นส่วนตัวของผู้แปลมากกว่า อาทิ บรรพที่ 1 บทที่ 1 ขงจื๊อผู้เป็นปราชญ์แห่งเมืองจิ้นกล่าวไว้ว่า ถ้าผู้ใดจะรักเรียนรู้ในหนังสือ ขนบธรรมเนียมทั้งปวง ฟังอุตสาหะเรียนทุกเวลา ถ้ามันอยู่ฉะนี้แล้ว เหตุใดจะไม่รู้ แล้วก็เพียรเล่าเรียนมาแต่ถิ่นฐานบ้านไกล เหตุใดจึงไม่สนุก **อนึ่ง** ถ้าคนโง่มาตีเตียนก็อย่าโกรธ เพราะมันไม่รู้ว่าคุณดีและมันตีเตียนนั้น ไซ้ตนจะกลับไปเป็นคนชั่วก็หาไม่ ดังนั้นผู้อ่านจึงจำเป็นต้องเปรียบเทียบข้อความกับต้นฉบับภาษาจีนอีกครั้ง เพื่อความแน่ชัดว่าคำพูดดังกล่าวเป็นประโยคเดียวกันหรือไม่

1.2 ลักษณะการลำดับข้อความ

ต้นฉบับคัมภีร์หลุนอี่วี่ที่เป็นภาษาจีนมีทั้งหมด 20 บรรพ แต่ละบรรพมีจำนวนประโยคไม่เท่ากัน สุนัขจิตของจูของพระอมรโมลี (จี) แปลคัมภีร์หลุนอี่วี่ตั้งแต่บรรพที่ 1 บทที่ 1 ถึงบรรพที่ 10 บทที่ 2 แปลโดยเรียงลำดับข้อความตามต้นฉบับภาษาจีน แต่ผู้วิจัยพบการแปลข้าม 1 ประโยคคือ ในบรรพที่ 1 ประโยคที่ 9 曾子曰：“慎终追远，民德归厚矣。” ในสุนัขจิตของจูแปลไว้ว่า คำเจงจู่ว่า เป็นคนให้รู้จักเจียมตัว ถ้าเห็นพ่อแม่แก่ก็อย่าไปไกล ถ้าทำได้ดังนี้ คนทั้งปวงก็จะนับถือ ผู้แปลใช้วิธีการแปลแบบตัดทอนข้อความต้นฉบับปรับเปลี่ยนความหมาย ขยายความและเรียบเรียงใหม่ ทั้งนี้ข้อความภาษาไทยมีความหมายคลาดเคลื่อนกับต้นฉบับ ผู้วิจัยคิดว่าผู้แปลนำประโยคในบรรพที่ 4 บทที่ 19 มาแทรกไว้ดังข้อความที่ขีดเส้นใต้ เนื่องจากประโยคดังกล่าวมีข้อความตรงกับภาษาจีนคือ 父母在，不远游，游必有方。แปลเป็นภาษาไทยคือ ยามที่บิดามารดามีชีวิตอยู่ มิควรเดินทางไกล หากจำเป็นต้องไป ควรมีหลักแหล่งที่แน่นอน ในความเป็นจริงแล้ว บรรพที่ 1 ประโยคที่ 9 มีความหมายว่า “รู้ตระหนักต่อพิธีศพ รู้รำลึกในวันอาลัย ฉะนั้นคุณธรรมแห่งประชาจักจึงจำเริญสู่ความโสภาค”

2. ฉบับภาษาไทยมีการตัดทอนข้อความจากต้นฉบับภาษาจีน

การตัดทอนข้อความต้นฉบับเป็นเรื่องที่พบได้ทั่วไปในการแปล เพราะผู้แปลเห็นว่าเนื้อความดังกล่าวไม่มีความจำเป็นแก่ผู้อ่านชาวไทย ดังที่กนกพร นุ่มทอง และศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม (2562:137) กล่าวถึงหลักและข้อควรระวังในการแปลไว้ข้อหนึ่งว่า ผู้แปลควรรู้จักตัด เติม และปรับข้อความให้เหมาะสมกับวิธีการแสดงออกในภาษาปลายทาง ในการแปลจำเป็นต้องมีการตัดข้อความบางส่วน หรือเพิ่มเติมข้อความที่ไม่ปรากฏในต้นฉบับลงไปฉบับแปล หรือปรับรูปแบบของการนำเสนอให้เหมาะสมกับวิธีการแสดงออกในแต่ละภาษา

เป็นต้นว่าในบรรพที่ 2 ประโยคที่ 5 孟懿子问孝，子曰：“无违。” 樊迟御，子告之曰：“孟孙问孝于我，我对曰‘无违’。” 樊迟曰：“何谓也？” 子曰：“生，事之以礼；死，葬之以礼，祭之以礼。” ฉบับแปลภาษาไทยคือ มีคำ

เบ้งอิจู้ขุนนางในเมืองพ่อทามขงจื๊ว ซึ่งจะให้มีกตัญญูแก่บิดามารดานั้น จะให้ทำเป็นประการใด ขงจื๊อจึงว่า อย่าให้ขัดบิดามารดาจึงว่ามีกตัญญู ฮั่นตติศิษฐ์ขงจื๊อ จึงถามว่า ไม่ขัดบิดามารดาได้ชื่อว่ากตัญญูเท่านั้นหรือ หรือจะให้ทำอย่างไรอีก ขงจื๊อจึงว่า เมื่อบิดา มารดายังมีชีวิตอยู่ ก็ให้เลี้ยงตามธรรมเนียม เมื่อตายก็ให้ทำการศพตามธรรมเนียม แล้วก็ให้เซ่นรำบูชาจนทุกเวลา อย่างนี้จึงเรียกว่ามีกตัญญู

ประโยคข้างต้น ผู้แปลไม่ได้แปลข้อความในส่วนภาษาจีนที่ขีดเส้นใต้ ซึ่งข้อความดังกล่าวมีความหมายว่า ฝ่ามือข้าบรม้าให้ขงจื๊อ ขงจื๊อเล่าให้เขาฟังว่า “เมื่อก่อนผมเราเรื่องความกตัญญู เราตอบกลับไปว่า ‘อย่าขัดขึ้น’” โดยการที่ผู้แปลตัดทอนข้อความดังกล่าวเนื่องจากมีการกล่าวถึงที่มาที่ไปของเรื่องราวแล้ว ข้อความข้างหลังจึงไม่ใช่สาระสำคัญ ไม่มีความจำเป็นต้องแปลซ้ำอีก

3. ฉบับภาษาไทยมีการขยายความจากต้นฉบับภาษาจีน

การที่ข้อความฉบับแปลมีการขยายความจากภาษาต้นฉบับเป็นเรื่องที่พบได้ทั่วไปในการแปลเช่นกัน วัตถุประสงค์หลักในการเขียนขยายความคือ อธิบายเพิ่มเติมในสิ่งที่ผู้อ่านคนไทยไม่รู้ เป็นต้นว่าชื่อคนหรือชื่อสถานที่ เข้าใจว่าคณะผู้แปลฝ่ายจีนมีการอธิบายให้คณะผู้แปลฝ่ายไทยทราบ ฝ่ายไทยเห็นว่าเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์จึงเขียนขยายความเพิ่มเติมไป โดยมีเจตนาเขียนไว้เพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมแก่ผู้อ่านชาวไทย อาทิ บรรพที่ 1 บทที่ 1 子曰:

“学而时习之，不亦说乎？有朋自远方来，不亦乐乎？人不知而不愠，不亦君子乎？” ข้อความแปล คือ ขงจื๊อผู้เป็นปราชญ์แห่งเมืองจิ้นกล่าวว่า iva ถ้าผู้ใดจะรักเรียนรู้ในหนังสือขนบธรรมเนียมทั้งปวง ฟังอุตสาหะเรียนทุกเวลา ถ้าหมั่นอยู่ขณะนี้แล้ว เหตุใดจะไม่รู้แล้วก็เพียรเล่าเรียนมาแต่ถิ่นฐานบ้านไกล เหตุใดจึงไม่สนุก อนึ่ง ถ้าคนโง่มาตีเตียนก็อย่าโกรธ เพราะมันไม่รู้ว่าคุณดีและมันตีเตียนนั้น ไซ้ตนจะกลับไปเป็นคนชั่วก็หาไม่ ผู้แปลเขียนขยายความดังข้อความที่ขีดเส้นใต้ เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่าขงจื๊อคือใคร

บรรพที่ 1 บทที่ 2 有子曰：“其为人也孝弟，而好犯上者，鲜矣；不好犯上而好作乱者，未之有也。君子务本，本立而道生。孝弟也者，其为仁之本与！” ข้อความแปลคือ อริจู้เป็นศิษย์ขงจื๊อ อันเกิดมาเป็นคนให้มีกตัญญู ให้รู้จักเด็กผู้ใหญ่ อย่าทำให้เกินผู้ใหญ่ ถ้าคนใดเรียนรู้จริง ๆ แล้วที่จะทำความชั่วนั้นน้อย เพราะไม่เรียนรู้จึงทำความชั่วมาก อนึ่ง มีคำปราชญ์ว่า ให้อุตส่าห์เรียนรู้ไปเกิด สติปัญญาเกิดเพราะเล่าเรียน อาจคิดการงานทั้งปวงให้สำเร็จได้ และให้มีกตัญญูรู้จักผู้ใหญ่ ความชอบทั้งนี้ถ้ามีในตัวแล้ว จะกลับไปเป็นของผู้ใด ก็จะได้แก่ตัวเอง การที่ผู้แปลเขียนขยายความตั้งข้อความที่ขีดเส้นใต้ จุดประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่าโดยย่อคือใคร ซึ่งการขยายความลักษณะนี้ ผู้แปลจะเขียนขยายความในกรณีที่ปรากฏชื่อบุคคลคนนั้นเป็นครั้งแรก

4. ฉบับภาษาไทยมีการเพิ่มเติมข้อความจากต้นฉบับภาษาจีน

การเพิ่มข้อความในฉบับภาษาไทยพบ 3 ลักษณะ คือ

4.1 การขยายความ โดยเป็นไปเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนของผู้อ่าน

ลักษณะแรก เป็นการขยายความเกิดขึ้นจากการที่ผู้แปลเพิ่มเติมข้อความ สำนวน สุภาษิตเข้ามาเอง อาทิ

บรรพที่ 8 ประโยคที่ 6 曾子曰：“可以托六尺之孤，可以寄百里之命，临大节而不可夺也。君子人与？君子人也。” ในสุภาษิตขงจื๊อแปลไว้ว่า อนึ่ง ผู้ใดเป็นที่ไว้วางใจ ผูกพันกันได้ เหมือนเล่าปี่ฝากเล่าเสี้ยนกับขงเบ้ง และใช้ไปข้างไหนไม่เสียการถ้ามีศึกตายแทนเจ้าได้ ถ้าพร้อมสามสิ่งนี้จึงว่าเป็นคนดีได้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ประโยคนี้มีความหมายว่า เจิงจื๊อกล่าวว่า “หากสามารถฝากฝังให้ดูแลยุวกษัตริย์ได้ ฝากฝังให้ดูแลชะตาบ้านเมืองขนาดร้อยลี้ได้ เมื่อเกิดเหตุคับขัน ก็ไม่หวั่นไหว คนเช่นนี้เป็นวิญญูชนหรือไม่ คนเช่นนี้เป็นวิญญูชนแน่นอน”

การที่ผู้แปลขยายความอธิบายเพิ่มเติมเรื่องของการฝากฝังยุวกษัตริย์ให้วิญญูชนดูแล โดยนำตัวอย่างเหตุการณ์มาจากเรื่องสามก๊กที่หลังจากเล่าปี่เสียชีวิต ขงเบ้งก็ทำหน้าที่ดูแลเล่าเสี้ยนผู้รับตำแหน่งเจ้าเมืองแทนบิดาตั้งแต่อายุยังน้อย ทว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นคนละยุค

สมัยกับที่เจิ้งจื่อมีชีวิตอยู่ เนื่องจากเจิ้งจื่อมีชีวิตอยู่ช่วงสมัยปลายยุคชุนชิว (ราชวงศ์โจวตะวันออก) ส่วนยุคสามก๊กเป็นเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์จีนช่วงสมัยปลายราชวงศ์ฮั่นตะวันออก ซึ่งมีระยะเวลาห่างกันหลายร้อยปี แต่ทว่าในสายตาของผู้อ่านชาวไทยจะคุ้นเคยกับเรื่องสามก๊กมากกว่า ผู้แปลจึงยกตัวอย่างเหตุการณ์เรื่องการดูแลลูกชายติ๋นของขงเบ้งในหนังสือสามก๊กมาเขียนอธิบายเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจความหมายของประโยคนี้ผ่านข้อความที่เพิ่มเติมได้ง่ายขึ้น

4.2 นำข้อความจากคัมภีร์เล่มอื่นเข้ามาแปลเพิ่มเติม

การนำข้อความจากคัมภีร์เล่มอื่นเข้ามาแปลเพิ่มเติม ในสุภาจิตขงจื๊อเพียงประโยคเดียวเท่านั้น คือ เจิ้งจื๊วว่า ตัวเราพ่อแม่ให้เกิดมา ให้รู้จักรักษาดู อย่าให้เป็นอันตราย จนเลือดสักริดหนึ่งก็อย่าให้ออก ผู้วิจัยพบว่า ข้อความนี้ไม่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอืว แต่มีบันทึกอยู่ในคัมภีร์เซียวจิง 《孝经》 ซึ่งเป็นคัมภีร์ด้านความกตัญญู โดยข้อความต้นฉบับของประโยคนี้กล่าวไว้ว่า “身体发肤，受之父母，不敢毁伤，孝之始也。” มีความหมายว่า เนื้อหนังมังสา รวมถึงเส้นผมของเรา ได้รับมาจากบิดามารดา จึงดูแลไม่ให้ได้รับอันตราย ความกตัญญูก็จะบังเกิด

การที่ผู้แปลนำข้อความข้างต้นเข้ามาแปลในสุภาจิตขงจื๊อ สันนิษฐานว่าเนื่องจากข้อความดังกล่าวเป็นข้อความที่มีชื่อเสียงของจีน เนื่องจากคนจีนให้ความสำคัญกับเรื่องความกตัญญูเป็นอย่างมาก มีคำกล่าวที่ว่า “百善孝为先” หมายถึง อื่นคุณธรรมทั้งปวง ความกตัญญูย่อมมาก่อน ซึ่งรากฐานของคนไทยก็ให้ความสำคัญเรื่องของความกตัญญูเช่นกัน ฉะนั้นผู้แปลจึงนำข้อความดังกล่าวแปลลงในสุภาจิตขงจื๊อ

4.3 เพิ่มเติมข้อความที่ไม่สัมพันธ์กับข้อความข้างต้น

มีการเพิ่มเติมข้อความที่ไม่สัมพันธ์กับข้อความข้างต้นในบรรพที่ 9 ประโยคที่ 28 子曰：“知者不惑，仁者不忧，勇者不惧。” ซึ่งในสุภาจิตขงจื๊อแปลไว้ว่า คนมีปัญญาจะคิดอันใดก็ได้เสียได้ไม่ลังเลเป็นสองใจ คนใจบุญก็ไม่มีทุกข์ คนกล้าก็ไม่กลัวใคร อนึ่ง ถ้า

เป็นเจ้าเมืองได้ฟังว่า ผู้ใดมีคุณวิชาดีก็อย่าเพ้อเชื่อถือนัก ถ้าเห็นว่าดีจริงแล้ว ก็อย่าให้วางใจนัก ถ้าเห็นน้ำใจว่าดีจริงแล้ว ก็อย่าตั้งให้เสมอตัวนัก ข้อความที่ขีดเส้นใต้เป็นข้อความที่ไม่ปรากฏในต้นฉบับภาษาจีน ซึ่งผู้วิจัยอนุมานว่านอกจากวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่หลักปรัชญาของจีนแล้ว พระอมรโมลีตั้งใจสอดแทรกหลักธรรมในการปกครองให้แก่ข้าราชการหรือผู้หน้าที่บริหารบ้านเมือง เนื่องจากสมัยนั้นผู้อ่านชาวไทยที่รู้หนังสือ ส่วนใหญ่นอกจากพระภิกษุก็จะมีเพียงผู้ที่รับราชการ ดังนั้นพระอมรโมลีจึงมีเจตนาสอดแทรกหลักปรัชญาเชิงบริหารอยู่ เพื่อหวังให้นำหลักการไปปรับใช้ในการบริหารบ้านเมือง

5. ฉบับภาษาไทยมีการแปลคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาจีน

การแปลคลาดเคลื่อนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์เฉพาะทาง พบการแปลคลาดเคลื่อนในบรรพที่ 2 ประโยคที่ 1 子曰: “为政以德，譬如北辰，居其所而众星共之。” ซึ่งในสุภาษิตขงจื๊อแปลไว้ว่า อนึ่ง จะทำการทั้งปวงให้ดูเยี่ยงดาวปักเตา คือดาวจระเข้อันประจำอยู่ที่เดียว และเป็นประธานแก่ดาวทั้งปวง ให้มันคงยั่งยืนเหมือนฉันนั้น

สังเกตว่าตอนแรกผู้แปลแปลคำว่า 北辰 ด้วยวิธีการทับศัพท์ว่าดาวปักเตา แต่อาจเพราะเกรงว่าคนไทยจะไม่เข้าใจว่าดาวปักเตาหมายถึงดาวดวงไหน จึงขยายความเป็นดาวจระเข้ อนึ่ง หนังสือแปลคัมภีร์หลุนอวี่ในสมัยปัจจุบันจะแปลว่า ดาวดวงนี้ว่า “ดาวเหนือ” เนื่องจากชื่อทางภาษาอังกฤษของ 北辰 คือ Polaris ซึ่งเป็นดาวฤกษ์ที่สว่างที่สุดในกลุ่มดาวหมีเล็กและอยู่ใกล้กับขั้วฟ้าเหนือ จึงปรากฏเหมือนอยู่นิ่งกับที่บนท้องฟ้า แท้จริงเป็นภาวะชั่วคราวเท่านั้น เพราะแกนหมุนของโลกมีการส่าย

จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันการแปลชื่อเฉพาะหรือคำศัพท์เฉพาะทางจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยหรือภาษาไทยเป็นภาษาจีน จะมีการค้นหาคำภาษาอังกฤษของคำนั้น ๆ เพื่อหาคำที่เหมือนหรือใกล้เคียงกับภาษาปลายทางให้มากที่สุด นี่จึงเป็นจุดหนึ่งของการพัฒนาการด้านการแปลในปัจจุบันที่แตกต่างจากอดีต

6. ฉบับภาษาไทยมีการดัดแปลงข้อความไปจากต้นฉบับภาษาจีน

เนื่องจากสุภาชิตขงจูเป็นคัมภีร์เกี่ยวกับปรัชญาอันพนธ์ ทั้งยังมีพระภิกษุเป็นผู้อุปถัมภ์การแปล จึงมีคำศัพท์ทางพุทธศาสนาปรากฏอยู่ในสุภาชิตขงจูเป็นจำนวนมาก บางคำมีความหมายคล้ายหรือใกล้เคียงกับหลักแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า “孝” ในสุภาชิตขงจูแปลว่า ความกตัญญู มีเพียงบรรพที่ 1 ประโยคที่ 6 เท่านั้นที่แปลคำว่า “孝” ว่า “เคารพ”

แต่ในความเป็นจริง มีคำจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถใช้คำ ๆ เดียวมาแปลคำ ๆ นั้นในภาษาต้นทางได้ ดังที่กนกพร นุ่มทอง และศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม (2562:117) กล่าวว่า คำในภาษาไทยและภาษาจีนมีความหมายทับซ้อนกัน แต่กว้างแคบไม่เท่ากัน พอใช้แทนกันได้แต่ไม่หมด ต้องให้ความระมัดระวังในการเลือกใช้คำแปลที่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น คำว่า “仁” ตาม 《现代汉语词典》(พจนานุกรมภาษาจีนปัจจุบัน) ให้ความหมายคำว่า “仁” ไว้ว่า 1. 仁爱 (เมตตา กรุณา จิตใจก่อบรรด้วยเมตตา การุณธรรม) 2. 敬辞, 用于对对方的尊称 (คำแสดงความเคารพ ใช้เพื่อเรียกกย่องฝ่ายตรงข้าม) ซึ่งเป็นคำที่ไม่สามารถหาคำ ๆ เดียวในภาษาไทยมาแปลได้ ดังนั้นในสุภาชิตขงจูจึงปรากฏคำไทยหลายคำที่นำมาใช้แปลคำว่า “仁” เช่น ความชอบ วาสนา เมตตา กรุณา คนใจกรุณา คนดี คนใจบุญ เป็นต้น ในการแปลคัมภีร์หลุนอี่วินปัจจุบัน พบวิธีการแปลคำว่า “仁” อยู่ 3 ลักษณะ คือ 1. แปลโดยวิธีทับศัพท์ ซึ่งผู้แปลจะแปลคำ ๆ นี้ว่า “เหริน” 2. แปล “仁” ว่า “มนุษยธรรม” หรือคำว่า “มนุษยธรรม”¹ 3. แปลปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของภาษา ซึ่งจะพบทั้งคำว่า เมตตา เมตตาธรรม กรุณา กรุณาธรรม การุณย์ การุณยธรรม กัลยาณธรรม เป็น

¹ กนกพร นุ่มทอง อธิบายว่า จากการพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญด้านการแปลถึงที่มาของคำว่า “มนุษยธรรม” คือ ผู้แปลไม่ต้องการให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจคำว่า “仁” มีความหมายเท่ากับคำว่า “มนุษยธรรม” เนื่องจากคำว่า “仁” มีนัยะที่เกินความซับซ้อนมากกว่า จึงเลือกมาใช้คำว่า “มนุษยธรรม” ที่มาจากคำว่า มนุส ในภาษาบาลี แทนคำว่า “มนุษยธรรม” ที่มาจากคำว่า มนุษย์ ในภาษาสันสกฤต

ตัน ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า ไม่ว่าผู้แปลจะเลือกวิธีการแปลแบบใด ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ ต้องการให้ผู้อ่านชาวไทยสามารถเข้าใจข้อความแปลให้ได้มากที่สุด

7. พบการละเว้นการแปลประโยค

บรรพที่	จำนวนประโยคภาษาจีน	จำนวนประโยคที่พบการแปลเป็นภาษาไทย
1	16	16
2	24	23
3	26	8
4	26	18
5	28	6
6	30	5
7	38	11
8	21	9
9	30	1
10	18	2
11-20	244	0
รวม	501	99

การที่ผู้แปลละเว้นการแปลประโยคในภาษาจีนต้นฉบับ อาจมีสาเหตุจากหลายปัจจัย อาทิ ผู้แปลเห็นว่าเนื้อหาไม่สำคัญ ไม่มีความเกี่ยวข้องกับปรัชญาความคิดของไทย เป็นเนื้อหาที่เข้าใจยาก หรือเป็นเรื่องเฉพาะที่คนไทยในสมัยนั้นไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวของจีน เช่น ไม่ปรากฏคำแปลภาษาไทยในบรรพที่ 3 ประโยคที่ 1 เนื่องจากกล่าวถึง 八佾舞 ระบุว่าแปดแถว เป็นพิธีบวงสรวงของจักรพรรดิสมัยราชวงศ์โจว ซึ่งราชสำนักไทยไม่มีพิธีปฏิบัติดังกล่าว จึงละเว้นการแปลประโยคนี้เป็นภาษาไทย ทั้งนี้ ผู้วิจัยคิดว่าเป็นไปเพื่อป้องกันความสับสนและเพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจเนื้อหาในคัมภีร์หลุนอวี่ได้ง่ายขึ้น หากสังเกตจาก

ตารางจะพบว่า ตั้งแต่บรรพที่ 11-20 ไม่มีการแปลข้อความเป็นภาษาไทย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า มีสาเหตุอันเนื่องมาจากเนื้อหาในส่วนดังกล่าวเป็นเรื่องที่เข้าใจยากและค่อนข้างเฉพาะทาง นอกจากนี้ผู้แปลอาจเห็นว่าการแปลข้อความตั้งแต่บรรพที่ 1-10 ก็เพียงพอที่จะทำให้ผู้อ่านชาวไทยในสมัยนั้นเข้าใจและมองเห็นภาพรวมของปรัชญาความคิดที่แฝงอยู่ในคัมภีร์หลุนอวี่แล้ว

อีกประการหนึ่งของความเป็นไปได้ในการละเว้นการแปลคือ ขาดกำลังคนในการแปลเป็นภาษาไทย เนื่องจากเนื้อหาในคัมภีร์หลุนอวี่มีจำนวนมากถึง 501 ประโยค ทั้งยังเป็นเรื่องเฉพาะทางที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับปรัชญาจีน การแปลคัมภีร์หลุนอวี่จึงเป็นงานที่ต้องระดมสรรพกำลังและผู้ที่มีความรู้เฉพาะทางด้านปรัชญาจีนมาช่วยในการแปล จึงเป็นไปได้ว่ากำลังคนในการแปลอาจมีไม่เพียงพอ จากสาเหตุที่ว่าในสมัยนั้นชาวจีนที่อพยพมาในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นชนชั้นแรงงาน ชาวจีนที่รู้หนังสือมีจำนวนไม่มาก ข้างยังไม่มีผู้ที่เชี่ยวชาญภาษาจีนและภาษาไทยในบุคคลเดียวกัน งานแปลคัมภีร์หลุนอวี่จึงยุติเพียงเท่านั้น

จากลักษณะการแปลทั้ง 7 ข้อที่พบ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การที่คัมภีร์ปรัชญานิพนธ์ของต่างประเทศมีหลักปรัชญาหรือแนวคิดบางอย่างที่คล้ายคลึงกับในสังคมหรือวัฒนธรรมหนึ่ง การเผยแพร่คัมภีร์นั้นในสังคมก็จะเป็นที่ยอมรับง่ายขึ้น ซึ่งลักษณะการแปลจะมีการปรับเปลี่ยนไปตามเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคม เพื่อให้ผู้อ่านปลายทางสามารถเปิดใจยอมรับปรัชญาที่แฝงอยู่ได้ง่ายขึ้น
2. การแปลปรัชญานิพนธ์หลุนอวี่ หรือสุภาชิตขงจื๊อ บัณฑิตพระอมรโมลี เป็นการแปลแบบเอาความมากกว่าแปลตรง เป็นไปตามข้อจำกัดของยุคสมัย และวัตถุประสงค์ของผู้แปล
3. ผู้แปลน่าจะมุ่งหมายให้ผู้อ่านที่เป็นชนชั้นปกครองนำปรัชญาดังกล่าวไปศึกษาและปฏิบัติ เนื่องจากมีการแทรกข้อความที่เกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติตนของชนชั้นปกครอง ซึ่งผู้วิจัยอนุมานว่าผู้แปลต้องการเผยแพร่และสะท้อนว่าเป็นธรรมะของคนระดับสูง

โดยสรุปแล้ว การที่คัมภีร์ปรัชญานิพนธ์ของต่างประเทศมีหลักปรัชญาหรือแนวคิดบางอย่างที่คล้ายคลึงกับในสังคมหรือวัฒนธรรมหนึ่ง การเผยแพร่คัมภีร์นั้นในสังคมก็จะเป็นที่ยอมรับง่ายขึ้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การอุปถัมภ์ของสุภาวดีขงจีในฐานะงานแปลปรัชญานิพนธ์จีนเป็นภาษาไทยในสมัยแรก มีความสำคัญจุดหน้าต่างบานแรกในด้านการเผยแพร่ปรัชญาความคิดของจีนเข้ามาสู่สังคมไทย ซึ่งมีส่วนสำคัญไม่น้อยที่ทำให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจและยอมรับคนจีนที่อพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทยได้ง่ายขึ้น แม้ว่างานแปลดังกล่าวอาจมีเนื้อหาไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้องทั้งหมด หากเทียบกับปัจจุบันที่พร้อมด้วยบุคลากรผู้มีความสามารถทั้งภาษาไทยและภาษาจีนในบุคคลเดียวกัน แต่ก็ถือว่าเป็นผลงานที่ควรค่าแก่การศึกษา เพราะทำให้ผู้อ่านสามารถสัมผัสได้ถึงทัศนคติและความรู้สึกของผู้แปลที่ต้องการนำเสนอปรัชญานิพนธ์จีนเข้าสู่สังคมสยามประเทศในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาพัฒนาการงานแปลปรัชญานิพนธ์จีนเป็นภาษาไทยในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น มีประโยชน์ต่อการศึกษาพัฒนาการด้านการแปลปรัชญานิพนธ์จีนในยุคหลัง เนื่องจากสามารถนำเนื้อหาการแปลในยุคก่อนมาใช้ประกอบความเข้าใจ สะท้อนมุมมองทางความคิดของผู้แปล วิธีการแปล ประโยชน์ของการแปลและการเผยแพร่ปรัชญานิพนธ์จีนในสังคมไทย รวมทั้งสามารถศึกษาเรื่องของการใช้คำในสมัยก่อน เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการเลือกใช้คำในการแปลปรัชญานิพนธ์จีนต่อไป

บรรณานุกรม

- กนกพร นุ่มทอง. (2552). การศึกษาการแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซ่ฮั่นในสมัยรัชกาลที่ 1. **วารสารมนุษยศาสตร์**. 16 (2), 86-98.
- กนกพร นุ่มทองและศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม. (2562). หลักและข้อควรระวังในการแปลจีน-ไทย ไทย-จีน. **วารสารจีนศึกษา**. 12(2), 105-151.
- กรมศิลปากร. (2479). **สุภาชิตขงจื๊ กับ เรื่องนางเคงเกียงสอนบุตร**. (ที่ระลึกเนื่องในงานพระราชทานเพลิงพระศพพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นพงศาติศรมหิป วันที่ 27 มกราคม 2479).[ระบบออนไลน์].แหล่งที่มา <https://vajirayana.org/สุภาชิตขงจื๊-กับ-เรื่องนางเคงเกียงสอนบุตร> (29 พฤษภาคม 2563)
- คณะกรรมการการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารภาษาจีน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2540). **เกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธียไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไข่อัจฉริยะ เขียน, ถาวร สิกขโกศล อดุลย์ รัตนมนัณเกษมและกนกพร นุ่มทอง แปล. (2562). **ตุน'ปรัชญาขงจื๊อ**. สมุทรสาคร: พิมพ์ดี.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระบรมราชา. (2554). **ตำนานหนังสือสามก๊ก**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ถาวร สิกขโกศล. (2556). **สุภาชิตขงจื๊และนางเคงเกียงสอนบุตร**. **วารสารจีนศึกษา**. 6(1), 1-24.
- เถลิง พันธุ์เถลิงอมร. (2528). **เรื่องจีน : พัฒนาการ บทบาท และอิทธิพลในไทย**. **วารสารวิชา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**. 9(3), 21-69.
- พลาดิษฐ์ สิทธิธัญกิจ. “วรรณกรรมจีนภูมิเรียนรู้สู่สังคมต้นรัตนโกสินทร์: สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์.” **แนวหน้า**. 14 มิถุนายน 2558, หน้า 13.
- วินัย สุภไส. (2553๗). **วิวัฒนาการวรรณกรรมจีนในภาษาไทย ตั้งแต่พ.ศ. 2411-2475** (ตอนที่ 1). **วารสารจีนศึกษา**. 3(1), 212-240.

สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2546). **เอกสารการสอนชุดวิชา**

พัฒนาการวรรณคดีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 6.นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สุวรรณา สถาอานันท์. (2551). **หลุนอี่ว : ขงจื้อสนทนา**.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมร ทองสุก. (2553). **คัมภีร์หลุนอี่ว**. พิมพ์ครั้งที่ 3. ปทุมธานี: บริษัทขุนหวัตร จำกัด.

傅佩荣. (2012) . **论语之美**.长沙: 湖南文艺出版社.

傅佩荣. (2015). **论语 300 讲 (上)** .北京: 中华书局.

傅佩荣. (2015). **论语 300 讲 (下)** .北京: 中华书局.

中国社会科学院语言研究所词典编辑室. (2016). **现代汉语词典 (第 7 版)** .
北京: 商务印书馆.